

APYLINKIŲ TEISMŲ TEISĖJŲ SĄJUNGA

Asociacija, S.Daukanto g. 8, 92129 Klaipėda, tel. (8 46) 397118, el. p. apylinkiu@gmail.com
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 302201581

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

2020-03-10 Nr. 1R-5

Teisėjų tarybai

Nacionalinei teismų administracijai

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

2020-02-25 Teisingumo ministerija pateikė iniciatyvą dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 3, 27, 35, 80, 82, 86, 115, 162², 199, 284, 515, 577, 801 straipsnių pakeitimo, LX skyriaus ketvirtojo, penktojo ir šeštojo skirsnių pavadinimų pakeitimo ir Kodekso papildymo 799¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo Nr. XIII-2221 29 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 35 straipsnio pakeitimo.

Apylinkių teismų teisėjų sąjunga nepritaria siūlomo Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 3, 27, 35, 80, 82, 86, 115, 162², 199, 284, 515, 577, 801 straipsnių pakeitimo, LX skyriaus ketvirtojo, penktojo ir šeštojo skirsnių pavadinimų pakeitimo ir Kodekso papildymo 799¹ straipsniu įstatymo projekto (toliau - Projektas) 2 straipsniui, t.y. dėl Civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 27 straipsnio 1 punkto pakeitimo šiais argumentais:

1. Apylinkių teismų darbo krūviai visada buvo ir yra keleriopai didesni už apygardų teismų, nagrinėjančių civilines bylas pirmąją instanciją, krūvius. Iš www.teismai.lt skelbiamos 2018 metų teismų veiklos apžvalgos matyti, kad 2018 metais vidutiniškai per metus vienas teisėjas apylinkės teisme išnagrinėjo **422** bylas (2017 m. – 471, 2016 m. – 599), vidutiniškai per darbo dieną apylinkės teismo teisėjas išnagrinėjo **1,68** bylos (2017 m. – 1,87, 2016 m. – 2,38). 2018 metais vidutiniškai per metus vienas teisėjas apygardos teisme išnagrinėjo **148** bylas (2017 m. – 159, 2016 m. – 184), vidutiniškai per darbo dieną apygardos teismo teisėjas išnagrinėjo **0,59** bylos (2017 m. – 0,63, 2016 m. – 0,73). Apžvalgoje nurodoma, kad vieno teisėjo vidutiniškai išnagrinėjamų bylų skaičius didžiausias buvo apylinkės teismuose, t. y. labiausiai apkrauti yra apylinkių teismai. 2018 m. apylinkių teismuose vidutinis darbo krūvio rodiklis buvo **39,83**, tačiau apygardų teismuose nagrinėjant civilines bylas pirmąją ir apeliacinę instanciją vidutinis darbo krūvio rodiklis buvo **31,32**. Iš www.teismai.lt skelbiamos 2019 metų teismų veiklos apžvalgos matyti, kad 2019 metais apylinkių teismuose vieno teisėjo išnagrinėtų bylų vidurkis buvo **36,70** bylos, apygardų teismuose nagrinėjant civilines bylas pirmąją instanciją – **7,42**. Kai apylinkių teismų teisėjų krūvis svyruoja nuo

47,88 (Šalčininkai) iki 25,36 (Skuodas), tai apygardose – nuo 9,22 (Vilnius) iki 4,76 (Panevėžys). Taigi iš 2018-2019 m. teismų veiklos apžvalgose skelbiamų apylinkių ir apygardų teismų teisėjų darbo krūvio rodiklių bei vieno teisėjo vidutiniškai išnagrinėjamų bylų skaičiaus matyti, kad apylinkių teismų teisėjų darbo krūvis yra ženkliai didesnis už apygardų teismų teisėjų darbo krūvį. Manome, kad Projektu keičiamo CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimu (padidinant ieškinio sumą nuo 40 000 Eur iki 100 000 Eur) apylinkių teismams dar labiau bus padidintas darbo krūvis bei apsunkintos darbo sąlygos.

2. Teismų sistemoje nevertinta tai, koks optimalus ar maksimalus apylinkės teismo teisėjo darbo krūvis turėtų būti ir kurį viršijus jau būtų galima kalbėti, kad teisėjas dirba virš savo fizinių ir psichologinių galimybių ribos ir jam reikia skirti pagalbą – paskirti papildomą personalą ar administraciniu sprendimu mažinti darbo krūvį, t. y. skirti mažiau naujų bylų. Dėl šių priežasčių apylinkių teismų teisėjai priversti dirbti per dideliu intensyvumu ir patiria nuolatinį stresą, fizinį nuovargį, blogėja jų sveikata, krinta pasitenkinimas darbu, motyvacija, o minėtu Projekto pakeitimu būtų tik dar labiau paaštrinta ir taip opi apylinkių teismams tenkančio neproporcingai didelio, ties galimybių riba balansuojančio darbo krūvio problema.
3. Manome, kad toks CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimas yra skubotas, keliantis supriešinimą tarp apylinkių ir apygardų teismų teisėjų. Be to, priėmus siūlomą CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimą, užprogramuota įtampa bei susipriešinimas ir tarp apylinkių teismų teisėjų, nagrinėjančių civilines ir baudžiamąsias bylas, dėl teisėjų specializacijos, ženkliai padidėsiančio darbo krūvio pasidalinimo. Ši CPK 27 straipsnio 1 punkto iniciatyva tik sunkins apylinkių teismų teisėjų padėtį. Tuo labiau, kad civiliniame procese apylinkių teismų, kaip pirmosios instancijos, kompetencijai ir taip priskiriama vis daugiau įvairaus pobūdžio bylų (pavyzdžiui, buvo priskirtos fizinių asmenų bankroto bylos ir kt.).
4. Pažymėtina, kad esant tokiam esminiam bylų krūvio ir nagrinėjimo skirtingose instancijose skirtumui, visų pirmiausia turėtų būti ištiriama ir nustatoma, kokios yra lėtesnio apygardos teismų bylų nagrinėjimo priežastys bei sprendžiama dėl šių priežasčių pašalinimo tobulinant apygardų teismų darbą (pavyzdžiui, nustatant didesnę apygardos teismų teisėjų etatų skaičių bei skiriant jam papildomą finansavimą; lyginant bylų krūvį tarp pačių apygardos teismų, t.y. perduodant civilines bylas nagrinėti iš didesnį krūvį turinčio apygardos teismo kitam apygardos teismui, turinčiam mažesnę darbo krūvį; skiriant teisėjams daugiau padėjėjų ar kt.). Aiškinamajame rašte nėra analizuojama galimybė vienodinti darbo krūvį tarp pačių apygardos teismų bei neanalizuojamos skirtingo darbo krūvio priežastys apygardos teismuose.
5. Aiškinamajame rašte nurodoma 2018 metų statistika, jog per 2018 metus apygardų teismai ginčo teiseną išnagrinėjo 375 civilines bylas, kurių ieškinio suma buvo nuo 40 000 eurų iki 100 000 eurų, o apylinkių teismai - per 2018 metus pirmąją instanciją išnagrinėjo 168 875 bylas. Be to, teigiama, kad tokio kiekio bylų perkėlimas nagrinėti apylinkių teismams nelems šios teismų grandies darbo krūvio padidėjimo. Manome, kad šis teiginys yra nelogiškas – jeigu, kaip teigiama, minėto įstatymo pakeitimo priėmimas nelems apylinkės teismams darbo krūvio padidėjimo, yra neaišku, kodėl tuomet reikia apygardos teismams sumažinti civilinių bylų krūvį, keičiant civilinių bylų teisingumą - CPK 27 straipsnio 1 punkte ieškinio sumą nuo 40 000 Eur iki 100 000 Eur, kai apygardų teismų darbo krūvio rodikliai yra ir taip mažesni už apylinkės teismų darbo krūvio rodiklius.
6. Pažymime ir tai, kad aiškinamajame rašte nurodomas 2018 m. apygardų teismų išnagrinėtų ginčo teiseną bylų, kurių ieškinio suma buvo nuo 40 000 eurų iki 100 000 eurų skaičius – 375 bylos, nėra tikslus. Iš Nacionalinės teismų administracijos 2020-03-06 rašto Nr. 4R-406-(6.13) esančios lentelės „Apygardų teismuose ginčo teiseną 2018-2019 m. išnagrinėtų bylų

ieškinio sumos“ matyti, kad 2018 m. apygardos teismai išnagrinėjo 537 civilines bylas, kurių ieškinio suma buvo nuo 40 000 eurų iki 100 000 eurų, o ne, kaip teigiama aiškinamajame rašte – 375 bylas. Be to yra matyti, kad 2019 m. buvo išnagrinėta minėtos kategorijos daugiau bylų – 546 (raštas pridedamas). Taigi lyginant 2018-2019 m. civilinių bylų, kurių ieškinio suma buvo nuo 40 000 eurų iki 100 000 eurų, tendencija yra didėjanti.

7. Manome, kad nurodoma 2018 m. minėta statistika neatspindi realios situacijos, ji paimta už per trumpą laikotarpį bei atrinkta selektyviai. Turi būti pateikta ir išanalizuota civilinių bylų nagrinėjimo statistika apylinkės ir apygardos teismuose už ženkliai ilgesnį laikotarpį, o ne vien tik už 2018 metus.
8. Padidinus CPK 27 straipsnio 1 punkte nustatytą ieškinio sumą nuo 40 000 Eur iki 100 000 Eur šios bylos bus nagrinėjamos ginčo teisenos tvarka. Aiškinamajame rašte bei kituose dokumentuose nepasisakyta bei neatlikta analizė, kokia yra apylinkės teismuose civilinių bylų nagrinėjamų būtent tik ginčo teisenos tvarka trukmė. Pažymėtina, kad apylinkių teismai taip pat nagrinėja civilines bylas ir supaprastinto proceso tvarka – teismo įsakymai, leidimai ir kt., kurios ženkliai sutrumpina civilinių bylų nagrinėjimo trukmę apylinkės teismuose. Apygardos teismai nenagrinėja pirmąją instanciją civilinių bylų dėl teismo įsakymų, teismo leidimų, ypatingosios teisenos tvarka ir pan., dėl ko statistškai trumpėtų pirma instancija sprendžiamų civilinių bylų nagrinėjimo bendra trukmė apygardos teismuose. Dėl to turi būti atliktas išsamus tyrimas, nes apylinkių teismuose yra nagrinėjamos bylos ne tik ginčo, bet ir ypatingosios teisenos tvarka, taip pat supaprastinto proceso tvarka, kurių nagrinėjimas iš esmės yra ženkliai greitesnis ir paprastesnis. Dėl šių priežasčių nepateikus aiškinamajame rašte konkrečios statistikos apie apylinkės teismų civilinių bylų nagrinėjimo trukmę būtent ginčo teisenos tvarka, negalima daryti išvados, kad CPK 27 straipsnio 1 punkte padidinus ieškinio sumą apylinkių teismai civilines bylas ginčo teiseną nagrinės greičiau ir efektyviau nei apygardos teismai pirma instancija.
9. Aiškinamajame rašte yra teigiama, kad ginčai paprastai vyksta dėl teisės, o ne dėl konkrečios sumos ir tai neįtakoja ginčo nagrinėjimo spartumo. Šis argumentas yra visiškai nepagrįstas. Praktikoje civilinių bylų nagrinėjimas ginčo teisenos tvarka esant didesnei ieškinio sumai iš esmės visada užtrunka ilgesnį laikotarpį negu bylų, kuriose ginčijama mažesnė piniginė suma, nagrinėjimas. Tai yra natūralu, nes šalims esminis dalykas yra ginčo pinigų suma (turtas), t.y. kokia suma (turtas) teismo bus priteista (nepriteista) ieškovui iš atsakovo. Kuo didesnė ieškinio kaina, tuo šalys intensyviau įgyvendina įrodinėjimo pareigą, nustatytą CPK 12 straipsnyje, įrodinėjant ieškinio (priešieškinio) pagrindą sudarančias aplinkybes, keliama sudėtingesni teisės klausimai. Dėl šių priežasčių bylos nagrinėjimas trunka ženkliai ilgiau nei, pavyzdžiui, bylų nagrinėjimas dokumentinio proceso tvarka, dėl teismo įsakymo išdavimo, ypatingosios teisenos tvarka ar bylose, kuriose ginčas yra dėl nedidelių sumų priteisimo (iki 2000 Eur) (CPK 424-430, 431-440, 441, 442 str.).
10. Šios kategorijos civilinių bylų (padidinat ieškinio sumą nuo 40 000 Eur iki 100 000 Eur) nagrinėjimo perkėlimas apylinkių teismams nepadės išspręsti civilinių bylų spartesnio nagrinėjimo klausimo, o tik pagilins seniai susidariusią ir iki šiol niekaip neišsprendžiamą krizinę darbo krūvio problemą apylinkių teismuose. Dėl to argumentai, kad apylinkių teismai civilines bylas, padidinus ieškinio sumą nuo 40 000 Eur iki 100 000 Eur, nagrinės greičiau nei apygardų teismai pirma instancija bei tai nelems žymesnio šios teismų grandies darbo krūvio padidėjimo yra nepagrįsti, nemotyvuoti bei neatspindintys realios padėties.
11. Pažymėtina, kad padidinus apylinkių teismų darbo krūvį, t.y. padidinus ieškinio sumą iki 100 000 Eur, bus reikalingi papildomi resursai – žmogiškieji ištekliai, t.y. papildomas teismo posėdžių sekretorių, teisėjų padėjėjų, raštinių darbuotojų darbas (etatai). Šiuo metu apylinkių

teismuose yra opi etatų problema – daugelyje teismų yra ne visi teisėjų etatai užpildyti priimant naujus teisėjus, teisėjui esant vaiko priežiūros atostogose ar ilgalaikio nedarbingumo atveju, kiti teisėjai automatiškai dirba didesniu krūviu už nesantį darbe teisėją, teismuose yra nuolatinis teismo darbuotojų (teisėjų padėjėjų, teismo posėdžių sekretorių) trūkumas dėl nuolatinės jų kaitos, nepatrauklaus atlyginimo, didelio darbo krūvio teisme. Aiškinamajame rašte nėra analizuojama bei nepateikti paskaičiavimai kiek reikės papildomų finansinių resursų apmokėti už darbą dar labiau padidinus apylinkių teismams darbo krūvį.

12. Manome, kad argumentas, jog CPK 27 straipsnio 1 punkto siūlomas toks ieškinio sumos – 100 000 Eur - dydis, kuris būtų lengvai įsimenamas ir patogus jį taikantiems asmenims ir teismams, nėra teisinis. Praktikoje didesnė ginčo suma dažniausiai suponuoja ilgesnę bylos nagrinėjimo trukmę, sudėtingesnius keliamus ir spręstinus teisės klausimus. Neaišku, kokiais motyvais vadovaujantis projekto iniciatoriai mano, kad 100 000 Eur ieškinio sumos dydis yra lengvai įsimenantis ir patogus jį taikantiems asmenims ir teismams. Manome, kad šiuo metu 2016 m. lapkričio 8 d. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo Nr. XII-2751 3 straipsnyje įtvirtinta 40 000 Eur ieškinio suma jau sėkmingai galioja daugiau nei dveji metai, dėl jos dydžio įsimintinumo praktikoje nekyla problemų ir neturėtų būti keičiama.
13. 2014 m. spalio 16 d. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo Nr. XII-1241 1 straipsnyje įstatymo leidėjas buvo įtvirtinęs 43 500 EUR ieškinio sumą, o ją sumažino iki 40 000 Eur dydžio 2016 m. lapkričio 8 d. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo Nr. XII-2751 3 straipsniu. Pažymėtina tai, kad šį įstatymo pakeitimą parengė taip pat Teisingumo ministerija, kuri Civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo Nr. I-1274 9, 41 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo Nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamajame rašte (projektų Reg. Nr. XIIP- 3551 – XIIP-3554) nurodė, kad „siekiant sumažinti didelį apylinkių teismų darbo krūvį, Projektu taip pat siūloma iki 40 000 eurų sumažinti teismingumo ribą, nustatytą CPK 27 straipsnio 1 punkte.“ Įvertinus CPK priimtus pakeitimus nuo 2016-11-08 iki šiol, bei tai, kad apylinkių teismų krūvis nėra ženkliai sumažėjęs už apygardų teismų krūvį, nėra racionalu padidinti ieškinio sumą net 2,5 karto, kaip tai siūloma CPK 27 straipsnio 1 punkto projekto pakeitimu.
14. Aiškinamajame rašte teigiama, kad „CPK 27 straipsnio 1 punkte numatyta ieškinio suma, kurią pasiekus civilinės bylos pirmąja instancija tampa teismingos apygardų teismams, paskutinį kartą buvo didinta tik 2011 m. spalio 1 d., kai nuo 2003 m. galiojusi 100 000 litų (arba 28 962 eurų) riba buvo padidinta iki 150 000 litų (arba 43 443 eurų). Atsižvelgiant į per šį laikotarpį išaugusią šalies ekonomiką, vidutinio darbo užmokesčio, prekių ir paslaugų kainų augimo rodiklius, manytina, kad nuo 2011 metų galiojančios ieškinio sumos didinimas yra tikslingas ir savalaikis, taip pat leidžia tinkamai atsižvelgti į civilinės apyvartos šalyje dinamiką, kuri tiesiogiai lemia ir šioje srityje kylančių civilinių ginčų bei dėl jų reiškiamų civilinių ieškinių brangimą“. Manome, kad šie teiginiai yra nepagrįsti. Dar kartą pabrėžtina, kad CPK 27 straipsnio 1 punkte nustatyta ieškinio suma buvo peržiūrėta ir priimtas 2016 m. lapkričio 8 d. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymas Nr. XII-2751, kurio 3 straipsnyje įtvirtinta 40 000 EUR ieškinio suma. Ši suma galioja daugiau nei dvejus metus, per šį laikotarpį Lietuvos ekonomikoje nebuvo tokio ženklaus vartojimo kainų šuolio, darbo užmokesčio, prekių ar paslaugų kainų didelio augimo, dėl kurio reikėtų ieškinio sumą apylinkių teismams padidinti net 2,5 karto, t.y nuo 40 000 Eur iki 100 000 Eur.

Atsižvelgiant į išdėstytų argumentų visumą, siūlome CPK 27 straipsnio 1 punkto pakeitimą eliminuoti iš Projekto nuostatų.

PRIDEDAMA. Nacionalinės teismų administracijos 2020-03-06 raštas Nr. 4R-406-(6.13), 2 lapai.

Pagarbiai

Apylinkių teismų teisėjų sąjungos pirmininkė

Kristina Serdiukienė